

‘Barmhartigheid wil ik, geen offers’

Na de Bergrede waarin Jezus zijn complete programma van het Koninkrijk Gods uiteenzet (Mt 5-6-7), volgt de praktijk (Mt 8-9). Daar moet blijken of die mooie woorden de werkelijkheid aankunnen. Al die zaligsprekingen, dat we zout en licht kunnen zijn, dat onze zonden vergeven worden, dat we ons geen zorgen moeten maken, en niet te oordelen hebben over anderen. Na die Bergrede daalt Jezus af naar het alledaagse leven. Matteus laat meteen zien wat daar allemaal speelt: melaatsheid, verlamming, storm, bezetenheid, dood, blindheid, afperserij, stomheid, bloedvloeiingen. Noem het maar op aan tegenslag en onrecht.

Heel beknopt, veel korter dan Marcus, vertelt Matteus dan ook het verhaal van een verlamde man. Zijn vrienden brengen hem naar Jezus. Niets over een dak en een gat daarin en touwen, enkel dat Jezus hun geloof ziet en tot de verlamde zegt: ‘houdt moed vriend, je zonden worden je vergeven’. En daarna beginnen meteen de Farizeeën te krakelen. ... In de bondigheid van Matteus’ schrijfstijl zou je er bijna overheen lezen: tegen de verlamde zegt Jezus ‘je zonden worden je vergeven’. Hoezo zonden? Wat valt er te vergeven wanneer iemand verlamd is? Ja als hij gestolen heeft of bedrogen, maar zijn verlamming hoeft hem toch niet vergeven te worden?

Ziek zijn is een grote opgave. En dan heb ik niet over een griepje of een gebroken arm - hoe lastig en confronterend al deze ontregelende situaties ook kunnen zijn. Ik doel eerder op chronisch ziek zijn, psychisch of fysiek, of levensbedreigend ziek zijn of te moeten leven met structurele beperkingen. Het laatste wat je dan kunt gebruiken zijn mensen die je komen uitleggen dat deze toestand iets vertelt over jouw innerlijke blokkades, of dat je deze ziekte onbewust gewenst hebt om te kunnen groeien, of dat je je mentaal niet genoeg op gezondheid en geluk hebt afgestemd en daarom ziek bent geworden. Over maakbaarheid van het leven gesproken! Dit soort teksten beschouw ik als moderne versies van bijvoorbeeld het boek Leviticus waarin opgetekend is dat God gezegd zou hebben: ‘Maar als u Mij niet gehoorzaamt en deze geboden niet onderhoudt, u van Mijn wetten niets aantrekt en ontrouw wordt aan Mijn verbond, weet dan wat Ik met u ga doen. Ellende breng Ik over u. Tering en brandende koorts ontnemen uw ogen het licht en tasten uw levenskracht aan’ (Lev. 26,14 ev).

Naar mijn idee hebben ziek zijn en zondigen hebben niets met elkaar te maken. Hoezeer ik ook besef dat het niet vreemd is dat ik een been breek als ik altijd haast heb, of dat het jarenlang binnenhouden van mijn woede me een maagzweer oplevert – dat staat voor mij allemaal los van het noodlot dat je onverwacht overvalt in de vorm van kanker of dood en je leven overhoop haalt. Maar ziekte als een straf voor gemaakte fouten daar wil ik niet aan. En God zij dank Jezus ook niet. Hij breekt er zelfs mee. Hoe kan het anders: deze mens die armen en zieken weer in het leven zet omwille van bevrijding. Die vergeving tot kernthema van zijn verkondiging maakt. Die werkelijk iedereen aankijkt en uitnodigt deel uit te maken van dat Koninkrijk van God. Waar solidariteit heerst en niet veroordeeld wordt. Waarom dan toch die zonde steeds maar weer en ook nog in verband met ziekte?

Het is een oud bekend koppel, zonde en ziekte. Bij gebrek aan goede verklaringen kregen de goden niet alleen ziekten, maar ook aardbevingen of vulkanen op hun conto geschreven. Iemand moet dit toch met enige reden veroorzaken? Maar eigenlijk was dat allemaal bezwering van het grote onvermogen om te leven met de pijnlijke feiten van een mensenleven. Ook al wordt in het boek Job benadrukt hoezeer ziekte ook de goede en rechtvaardige mensen kan treffen. Zoals ook in de Bergrede staat: ‘God laat de zon opgaan over goeden en slechten, Hij laat het regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen’ (Mt 5,45). Toch denken de Farizeeërs dat ziekte en zonde bij elkaar horen. Dus beginnen ze te sputteren wanneer Jezus zegt ‘je zonden worden je vergeven’. Zomaar vergeven, dat

kan niet! (volgens de Farizeeën.) Ten eerste kan alleen God dat, en daarbij horen in hun denken ziekte en zonde zozeer bij elkaar dat dat dan eerst maar eens doorbroken moest worden. En dat doet Jezus prompt. Want wat is moeilijker, zeg nou zelf, vergiffenis schenken of een verlamde weer laten lopen? Dat laatste natuurlijk. En de lamme 'stond op en ging naar huis' (Mt 9,7).

Eigenlijk zegt Jezus over het hoofd van de verlamde tegen de Farizeeën: natuurlijk worden zonden vergeven, hoe krampachtig denken jullie wel niet over de barmhartigheid van God? Wat geeft je het recht om anderen vast te willen zetten in wat hen overkomen is? Helemaal wanneer er een authentiek verlangen is naar een schone lei, een nieuwe toekomst, een gezond leven, bijgelegde ruzies, noem maar op. Enkele weken geleden sprak Pieter van Hoof hier over de vergeving die mensen elkaar kunnen schenken. Want Gods ruimhartige vergeving ontslaat ons niet van de plicht schoon te maken wat we vuil hebben gemaakt, te genezen wat we ziek hebben gemaakt, te buigen wanneer we te stoer hebben gedaan ten koste van anderen of wanneer we dachten dat ons geluk of ons gelijk belangrijker is dan dat van een ander. Maar tegelijk en altijd geloof ik in de genade van de Onnoembare. Die mensen tot leven roept en vergeving schenkt, waar wij misschien nog aarzelen. Ook voor de moordenaar en de verkrachter? Dat gaat mijn verstand te boven, maar mijn geloof zegt ja. Er is er Eén die mensen in nieuw licht kan doen staan.

Dat betekent niet dat fouten tussen mensen er niet toe doen. De regels om samen te kunnen leven zijn op fundamentele punten niet te betwisten. Dit doe je niet, daar ligt een grens. Dat wat oude en beladen woord *zonde* vertelt vooral iets over het overschrijden van die grens van leefbaarheid. In bijbelse termen is zonde van God afgekeerd leven. Maar wanneer leef je van God afgekeerd? Als je je van je medemens afkeert. Als je jezelf opsluit en tekort doet. Als je de samenhang tussen ik en de ander vergeten bent. Jezus zoekt die bevrijding, steeds weer. Mensen mogen opstaan uit de starre moraal die ziekte aan zonde koppelt. Mensen mogen opstaan voor een nieuw begin, voorbij de fouten en het falen.

'Barmhartigheid wil ik, geen offers', zo citeert Matteus de profeet Hosea op het einde van de lezing. Dat we werkelijk bewogen kunnen worden door wat een ander te dragen heeft. Erbarmen heet dat, met een ander oud woord, dat straks in de Matteus-passie weer voluit zal klinken. Barmhartigheid zoekt Jezus opdat niemand geofferd zal worden op het altaar van de afgoden. Geen offers, geen ziekten als boetedoening, geen straf van God.

Op aswoensdag werden we met as getekend als symbool voor onze kwetsbare en vergankelijke menselijkheid, ziek en gezond, tobberd en lachen, precies zoals wij zijn klonk toen als een mantra die bede 'mens ben je, stof van de aarde, wees gezegend'. Straks kunnen we ons de kracht van vergeving in herinnering brengen, en wellicht aan den lijve ervaren wat het is om op te staan voor een nieuw begin. Als ware er iemand die zegt 'wees gerust vriend, je zonden worden vergeven. Sta op en loop.'

Gelezen Mt 9,1-13

Mirjam Wolthuis